

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

(повне найменування вищого навчального закладу)

Філологічний факультет

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра української літератури

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра

на тему: «Творчість Є. Маланюка в оцінці сучасного
літературознавства»

«Activity of E. Malanyuk in the assessment of modern literary criticism»

Виконала: студентка *денної форми* навчання
напряму підготовки 6.020303 Філологія

Граматик Анна Олександрівна

Керівник доц. Шупта-В'язовська О. Г. _____

Рецензент доц. Мостова Л. Б.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ _____ від _____ 2018 р.

Захищено на засіданні ЕК №1

протокол № _____ від _____ 2018 р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бал)

Завідувач кафедр

Голова ЕК

_____ доц. О. Г. Шупта-В'язовська

(підпис)

_____ проф. Т. Ю. Ковалевська

(підпис)

Одеса – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3-5
ОСНОВНА ЧАСТИНА.....	6-40
РОЗДІЛ I. Творче становлення Є. Маланюка та прижиттєва рецепція його творчості.....	6-13
Розділ II. Постать і творчість Є.Маланюка у роботах сучасних дослідників.....	14-40
2.1 Л. Куценко про постать і творчість Є. Маланюка	14-16
2.2 Дослідження літературного оточення Є. Маланюка в роботі О.Прохоренко.....	17-18
2.3 Патріотичний пафос поезії Є. Маланюка в роботах дослідників	19-37
2.4 Є. Нахлік - дослідник творчості Є. Маланюка.....	38-40
ВИСНОВКИ.....	41-44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45-47

Вступ

Євген Маланюк є однією з центральних постатей української літератури, лірики ХХ століття зокрема. Його творчість являє справжні вершини поезії, вона вплинула на її формування як в Україні, так і за рубежом. І хоча радянська критика називала його «ворогом народу», проте до голосу великого поета, мислителя, публіциста, історика літератури прислухалися, по-різному безумовно, реагуючи й засвоюючи його уроки. Євген Маланюк особлива постать у розвитку української літератури, адже його спадщина — це культурологічні дослідження, літературознавчі публікації, а також велика кількість поетичних творів.

Формування Маланюкового світогляду припадало на драматичні часи нашої історії. Міняла своє політичне обличчя Європа, вставала з колін Україна, жадаючи свого політичного обрису. У кожному вірші Маланюка відчувається надзвичайно виразний, яскравий стиль автора, його твори важко сплутати з іншими ліричними текстами. Євген Маланюк мав свій власний голос, який виразно звучить у кожному його творі.

Хоча митець більшу частину свого життя провів у еміграції, та доля рідної України, її перспективи розвитку в майбутньому не були байдужі йому, саме в еміграції розквітає потужний талант Є. Маланюка. Поет вважав себе часточкою української землі, у ній його коріння й поклик предків, він — «Внук кремезного чумака, Січовика блідий праправнук...»

Географія видань творів Євгена Маланюка широка: Європа, Америка. Хронологічно вони виходять, починаючи із 20-х років. Це такі збірки, як "Стилет і стилос" (Подебради, 1925); "Гербарій" (Гамбург, 1926); "Земля й залізо" (Париж, 1930); "Земна мадонна" (Львів, 1934); "Перстень Полікрата" (Львів, 1939); "Вибрані поезії" (Львів - Краків, 1943); "Влада" (Філадельфія, 1951); "П'ята симфонія" (Філадельфія, 1954); поезія в одному томі (Нью-Йорк, 1954); "Остання весна" (Нью-Йорк, 1959); "Серпень" (Нью-Йорк, 1954).

Отже, **актуальність** дослідження зумовлена вагомістю зробленого письменником, «імператором залізних строф», активним учасником

надзвичайно напруженого періоду української літератури між двома світовими війнами. Слово стало єдиним зняряддям служіння своїй Батьківщині, він не зрадив своєму вибору до останнього дня, ставши одним з найталановитіших і найяскравіших письменників ХХ століття. З перших публікацій, з першої поетичної збірки його творчість зацікавила літературних критиків. Сьогодні уже можна говорити про такий сформований напрямок у літературознавстві як літературознавча рецепція творчості Євгена Маланюка, але систематизуючої ці дослідження розвідки ще немає, – саме цим зумовлена **новизна** нашої роботи.

Теоретичною основою роботи є праці таких авторів як Войчишин Юлія “Ярий крик і біль тужавий”, Гальчук О. В “Античність у ліриці Євгена Маланюка : Рецепція й особливості інтерпретації”, О. Гольник “Міф у художньому світі Євгена Маланюка”, Ільницький М. М. “Літературний портрет”, Куценко Л. “Dominus Маланюк: Тло і постать”, Нахлік Є. “Шевченко в есеїстиці та поезії Є.Маланюка”, Олексенко В. П. “Метафоризація образу України в поезії Є Маланюка”, Прохоренко О.Ф.”Творчість Євгена Маланюка і “Празька школа” українських поетів”.

Мета дослідження полягає в необхідності докладного аналізу творчості Євгена Маланюка, досліджені критичних статей, визначення на цій основі місця поета в історії української літератури.

Завдання дослідження :

- Простежити формування та еволюцію світоглядних та естетичних позицій письменника.

-На базі критичних статей дослідників творчості Є. Маланюка виявити різнобічність його творчості.

- З’ясувати розуміння дослідниками творчості митця та її значення в літературному процесі ХХ століття.

Об’єктом дослідження є творча спадщина Євгена Маланюка.

Предмет дослідження: критичні статті дослідників даної проблематики, а саме роботи Л. Куценка, О. Гольник, О. Прохоренко, М. Ільницького, В. Олексенко, Ю. Войчишин, Є. Нахліка.

Методи аналізу: культурно – історичний, біографічний, рецептивний.

Структура роботи

Робота складається зі вступу двох розділів, чотирьох підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

У процесі написання роботи ми з'ясували, як формувалася особистість Є. Маланюка, які фактори на нього вплинули, і виявили як сприймала Є. Маланюка діаспорна критика, сучасні дослідники. Ознайомившись з оцінками вчених діаспори та України, ми можемо сказати, що "маланюкознавство" як сегмент вітчизняної літературознавчої науки відбулося.

Є. Маланюк був колоритною і суперечливою натурою культурного процесу. За життя його називали і "українським фашистом", і "духовним Квазімодо", і "поетом апокаліптичних літ". Його іноді не розуміли навіть найближчі друзі, був період негативного ставлення до його творчості. Євгена Маланюка звинувачували в «українському фашизмі», але, не дивлячись ні на що, він творив і був подумки з Україною. Творчість Є. Маланюка неоднозначно оцінювала українська діаспорна критика. Микола Зеров, називав його найталановитішим з молодих поетів української еміграції. Володимир Сосюра у своєму вірші "Шановний пане Маланюче" гостро виступив проти Є. Маланюка. Микола Неврлий зазначав, що Сосюра згодом пожалів, він казав, що в той час майже нічого не знав про Маланюка. Т.Салига підтримував Є. Маланюка, йому імпонувала незмінність поглядів поета, який пережив 48 еміграцій, але все одно Україна займала центральне місце в його серці.

Ім'я Євгена Маланюка (1897–1968) повернулось до УРСР наприкінці 1989 року, коли в тижневнику «Україна» з'явилася добірка його віршів із супровідним словом словацького професора Миколи Неврлого.

Про Маланюка писали відомі критики: Юрій Клен, Святослав Гординський, Юрій Лавріненко, Юрій Шерех, Богдан Рубчак, Богдан Бойчук, Лободовська та інші. Про поета, як речника особливого напрямку у формуванні національної свідомості, висловлювалися Дмитро Донцов, Михайло Мухин, Юрій Русов, Юрій Липа, Олег Ольжич, Олена Теліга, Яр Славутич, Володимир Шелест, Анатоль Бедрій та інші.

Хтось погоджувався чи не погоджувався з тими чи іншими поглядами поета, та ніхно не міг осудити долю визначного поета, його мистецтво, яке безсмертне.

У другому розділі ми детально дослідили статті сучасних дослідників. Проаналізувавши роботи, можемо сказати що творчість Маланюка різнопланова й динамічна. Своїм дослідженнями сучасники довели важливість творчості Є.Маланюка в літературному процесі кінця 19 – початку 20 століття. Кожний з дослідників мав свою думку щодо Є.Маланюка і розглянув його творчу діяльність з різних аспектів. Основоположником материкового маланюкознавства став Леонід Куценко. Сьогодні він титулується званням одного з найсерйозніших дослідників життєвих і творчих змагань нашого видатного земляка. Л. Куценко прагне реконструювати психопортрет Є. Маланюка, він прагне це зробити через аналіз фактів біографії, відгуків сучасників, зрозуміти його мотивацію, пояснити вчинки, поведінку, поштовхи до творчості, певну тенденційність у творчості, реконструювати зовнішні і внутрішні фактори, які впливали на його мистецьку постать, на його художній світ, така дослідниця, як Прохоренко Оксана Феодосіївна розглянула літературне оточення Євгена Маланюка. Вона намагалася розкрити витoki поетичного хисту, становлення і саморозвиток творчої індивідуальності Євгена Маланюка та з'ясувати його роль і місце в еміграційному літературному процесі.

Микола Ільницький у свою чергу проаналізував біографію Є. Маланюка, розглянув його творчість на історичному тлі поразки українських Визвольних змагань 1918–1920 рр. і в контексті української еміграції ХХ ст.

Патріотичність поезії Євгена Маланюка, змалювання образу України досліджує Херсонський вчений Володимир Олексенко у своїй статті “Метафоризація образу України в поезії Є. Маланюка”. Основним складником творення образу України виступає метафора, як один із основних тропів поетичного мовлення («очей квіти», «крові крик», «скавучать набої», «вив голодним звіром грудень», «обличчя творчих катастроф» тощо).

Оксана Василівна Гальчук зосереджує увагу на специфіці авторської інтерпретації античного тексту і осмислення його Маланюком крізь призму власної історіософії. Степова Еллада – це минуле й теперішнє України, то її майбутнє Маланюк втілює в образі Риму, шляхом державності якого вона мусить іти.

Є. Маланюком цікавились не лише українські дослідники, а й іноземні, канадська дослідниця Юлія Войчишин. Вона є автором дуже цікавої праці "Ярий крик і біль тужавий". Ця робота є першою спробою змалювати Є.Маланюка не лише як поета, але і як громадського діяча, проаналізувавши світоглядні й тематичні аспекти всієї творчості, мовні та формальні особливості його поезії.

Євген Маланюк вважав за свого учителя Тараса Шевченка. З великою повагою і любов'ю схилив він голову перед талантом великого Кобзаря. Своему вчителю і натхненнику Маланюк присвятив поезію "Шевченко", що увійшла до збірки "Земля і залізо". У вірші автор роздумує над сутністю творчості Шевченка, увиразнює його як геніальну особистість, як національного пророка, поета національної ідеї. Є. Нахлік у своїй роботі "Творчість Шевченка в поетичному освоєнні та публіцистично-літературознавчому осмисленні Євгена Маланюка" показує, що Є. Маланюк спираючись на поетичний міфосвіт Шевченка та новітній історичний досвід, створив власний поетичний міф України.

Проаналізувавши всі ці статті, варто зазначити, що Є.Маланюк багатогранна особа, яка цікавила і цікавить дослідників його творчість є невичерпною і є актуальною досі бо його творчість є сразком наслідування. Видатного поета читає не одне покоління, і кожне розуміє його по - своєму, визначає те, що найбільше хвилює у свій час.

Отже, Євген Маланюк представник абсолютно нової генерації, поет-воїн, незрадливий лицар - патріот, Є. Маланюк увійшов в історію української літератури ХХ століття особливою силою слова, пристрасністю почуттів, сміливістю зображення навколишньої дійсності. Найголовнішою ідеєю, що

проймала і поезію, і есеїстику Є. Маланюка, була ідея української державності, яка становила енергетичне джерело творчості Є. Маланюка, була його вірою і головною настановою.

Поет, без сумніву, мав неабияку громадянську мужність, щоб донести до сучасників саме таку історіософську концепцію буття нації. Сучасники звертають на нього увагу, як на провідну творчу силу. Його постать людини сильної, палкої, справедливої у житті особистому і громадянському і людини, без перебільшення, геніальної у творчому житті.

Список використаних джерел

1. Астаф'єв Олександр. Апокаліпсис Євгена Маланюка / Олександр Астаф'єв // Слово і час. К., 1997. — № 2. — 40 с.
2. Білокінь С. Вояк української культури / С. Білокінь // Маланюк Є. Книга спостережень. — К., 1995. — С. 156— 200.
3. Войчишин Юлія. Ярий крик і біль тужавий. Либідь,. К.: 1993. — 158 с.
4. Гальчук О. В .Античність у ліриці Євгена Маланюка : Рецепція й особливості інтерпретації /Оксана Гальчук; Київський національний університет імені Тараса Шевченка . — К. : КНУ, 2013. — С. 274 — 285.
5. Гольник Оксана Олександрівна Міф у художньому світі Євгена Маланюка / Оксана Гольник. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. — 121 с.
6. Донцов Д. Дух нашої давнини. Дрогобич: Відродження, 1991. — 341 с.
7. Зеров М. Твори : У 2 т. — К.: Дніпро, 1990. — . — Т. 1. — 842 с.
8. З життя української еміграції // Трибуна України. Варшава,1923. Ч. 5–7. С. 187.
9. Ільницький М. М. Літературний портрет / Микола Ільницький // Диво. К., 2013. — 58 — 62.
10. Ковалів Ю. Євген Маланюк // Слово і час. — 1991. - №8. — 53 с.
11. Кухар О. проблема митця й мистецтва в естетиці й поезії Є. Маланюка / О, Кухар // Дивослово. — 2002. — №2. — С. 14 —17.
12. Куценко Л. Dominus Маланюк: Тло і постать / Леонід Куценко. — Кіровоград, 2001. — 264 с.
13. Літературознавство. Збірник наукових праць. — Вип. 10. — Рівне: РДГУ, 2001.
14. Лосев А. Проблема символа и реалистическое искусство / Алексей Лосев. — М., 1995. — 320 с.
15. Маланюк Є. Книга спостережень. Статті про літературу / Євген Маланюк. — К., 1997. — 428с.
16. Маланюк Є. Остання весна. — Нью-Йорк: “Вісник”, 1959. — 103 с.

17. Маланюк Є. Поезії / Євген Маланюк. – Львів: УПІ ім. Івана Федорова; “Фенікс ЛТД”, 1992. — 686 с. 23.
18. Маланюк Є. Чорні вірші / Євген Маланюк// Вежа. — Кіровоград, 1996. — № 2. — С. 8 — 33.
19. Маланюк Є. Нотатники / Євген Маланюк. – К: Темпора, 2008. – 335 с.
20. Маланюк Євген. Поезії з нотатників / Євген Маланюк. – Кіровоград: Спадщина, 2003. — 95 с.
21. Нахлік О. Письменник — Нація — Універсум : світоглядіві та художні шукання в літературі ХІХ — ХХ століть / О. Нахлік . — Львів, 1999. — С. 84 — 189.
22. Нахлік Є. Шевченко в есеїстиці та поезії Є.Маланюка // Укр. мова й літ в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. —1999. — № 1. — С. 2—21.
23. Неврилий М. Євген Маланюк: воскресіння // Україна. – 1989. — 19 листопада (№ 47). — С. 6 — 7.
24. Олексенко В. П. Метафоризація образу України в поезії Є Маланюка / В.Олексенко // Херсон. — 2004 . — С. 1 — 9.
25. Омельчук О. Поетичні діалоги з Є. Маланюком. Фантазії про Україну / О. Омельчук // Слово і час. — 2005. — №1. — С. 29 — 35.
26. Прохоренко О.Ф. Творчість Євгена Маланюка і “Празька школа” українських поетів : автореф.дис.на здобуття наук. ступення канд.філ.наук : спец. 10.01.01/Прохоренко О.Ф : НПУ імені Драгоманова — Київ,1999. — С.3— 21.
27. Прохоренко О. "Розтоптані пелюстки" Євгена Маланюка // Слово і час. — 2006. - № 9. — С. 8 — 13.
28. Салига Т. „Живу Маланюком” / Тарас Салига // Там само. – С. 96-99.
29. Салига Т. Залізних імператор строф... // Високе світло. Літературно-критичні студії. – Львів, 1994. — С.46 — 131.
30. Салига Т. З Україною в серці: Штрихи до портрета Євгена Маланюка // Укр. Мова і літ. В школі. — 1991. — №10 — С. 21.

31. Салига Т. Поезія Євгена Маланюка // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. Праці філологічної секції. — Т. 224. — Львів, 1992. — С. 168-182.
32. Салига Т. "Поезія і ніж" та строфи на шаблі..." / Т. Салига // Сучасність. — 2006. - №1. — С. 138 — 153.
33. Сивокінь Г. Авторська ментальність і біографія у творчості Євгена Маланюка // Дивослово. — 1994. — №8. — С. 25 — 30.
34. Теліга О. і Маланюк Є.: до проблеми творчих взаємин // Олена Теліга: громадське і духовне покликання жінки: Матеріали наукової конференції. — К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2000.
35. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упорядк. В. А. Просалової. — Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. — 516 с.
36. Українська муза: Є. Маланюк. Вибрані поезії // Упорядкування, передмова та примітки І. В. Немченка. — Харків: Ранок, 2009. — 288 с.
37. Циховська Е. Творчість Є. Маланюка як модель міжкультурної художньої комунікації: українсько – польські літературні зв'язки / Е. Циховська // Слово і час. — 2007. — №4. — С. 23 — 27.
38. Циховська Е. Творчість Є. Маланюка як модель міжкультурної художньої комунікації: українсько – польські літературні зв'язки / Е. Циховська // Слово і час. — 2007. - №4. — С. 23 — 27.
39. Шептицька Т. Тема малоросійства у творчості Є. Маланюка / Т. Шептицька // Українська мова і література. — 2000. — №39. — С. 1 — 2.
40. Яровенко, Тетяна Тандем Л. Куценко - О. Гольник: "маланюкіана" to be continued ... / Тетяна Яровенко // Укр. літ. в загальноосвіт. школі. — 2014. — № 4. — С. 42 — 46.